

EMPERYALİSTLERDEN PARA ALAN SENDİKACILARIN ÖNCÜSÜ

Aydınlık Gazetesi, 3 Haziran 2019

Yıldırım Koç

Sendikacılarda affedilmeyecek suç, milli davaya ihanet etmektir. İhanetin en açık göstergesi, emperyalist devletlerden para almaktır. Türkiye tarihinde bu işin öncüsü, Türkiye Sosyalist Fırkası'nın önderi Hüseyin Hilmi'dir (İştirakçi Hilmi). 1919 yılında kurulan Türkiye Sosyalist Fırkası, bir sendika üst örgütü niteliğindedir.

EMPERYALİSTLERDEN ALINAN PARAYLA SÜRDÜRÜLEN GREV

İştirakçi Hilmi, Kurtuluş Savaşı'na karşıydı; İngiliz İşgal Kuvvetleri'nden, yani işgalci emperyalist güçlerden para almaktaydı. İngiliz İşgal Kuvvetleri'nin başında bulunan İngiliz Generali Harington, anılarında, Hüseyin Hilmi'yle yakın ilişkileri olduğunu ve anladığı kadarıyla kendisiyle çok dostça ilişki içinde bulunduğundan öldürüldüğünü belirtmektedir. (Harington,T., *Tim Harington Looks Back*, Londra, 1941, s.215)

İştirakçi Hilmi'nin İngilizlerle yakın ilişkisi ve grevler sırasında açıklanmayan kaynaklardan para aldığı, Zeki Cemal'in *Meslek Dergisi*'nde 1925 yılında yayımlanan yazısında da yer almaktadır.

Zeki Cemal'in yazdığına göre, grev ve bilinmeyen kaynaktan para alma işi şöyle gelişti:

"Kazlıçeşme'deki Debbağhane fabrikalarındaki amele, kendileri kendilerine bilasebep grev ilan ederek Sosyalist Fırkası'na iltica ettiler. Sosyalist Hilmi arkadaş bu vaziyet karşısında birdenbire şaşırıldı. (...) Hilmi arkadaş eline geçen ilk fırsatta muvaffak olamazsa fırka için istikbal mevcut değildi. Buna mukabil esasen yekûnu 90'a baliğ olan amele grevde muvaffak ederse, 'sermayedaran sınıfın her türlü tahakkümünü' ilk hamlede kırmış olduğunu gösterecek ve bu hal Sosyalist Fırkası için mükemmel bir propaganda olacaktı.

"Hilmi arkadaşın bir gece uykusu kaçtı. Düşündü taşındı. Ertesi gün meçhul bir menbadan 800 altın lira bularak Sosyalist fırkası merkezine geldiği zaman heyet-i idare azalarıyla kapının önünde toplanan ameleye hitaben bir nutuk irad etti. (...) Debbağhane amele Veliefendi Çayırı'nda toplandı. Hilmi arkadaş Veliefendi Çayırı'na birinde pilav diğerinde zerde olmak üzere iki kazan koydurdu. Bu yemekleri bütün ameleye tevzi ettirdi. Bu suretle 10 gün kadar amele greve devam etti. Nihayet fabrika sahipleriyle müzakeratta bulunan Sosyalist Fırka reisi Hilmi arkadaş amelenin lehine olmak üzere bir itilafname tanzim ve imza etti. Grev bitti. 10 gün karınlarını doyuran amele Hilmi arkadaş ve Sosyalist Fırkasına olan şükran borçlarını ödeyebilmek için müttehiden Sosyalist Fırkası'na kaydedildi. Bu suretle 10 günlük faaliyetten sonra fırka 90 amele birden kazanmıştı.

*"Sosyalist Hilmi arkadaşın grevin bidayetinde bulduğu 800 altın liranın menbaı meçhuldür. Sosyalist Fırkası'na mensup olan azayla heyet-i idare azasından hiçbir zat Hilmi arkadaşın bu parayı nereden ve nasıl bulduğunu da bilmemektedirler." (Zeki Cemal, "Memleketimizde Amele Hareketlerinin Tarihi," *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı 41, Mayıs 1997, s.28-29)*

OLAYA İLİŞKİN DİĞER KAYNAKLAR

Fransız istihbaratçıları, Hüseyin Hilmi'nin tramvay grevini yapmak için İngilizlerden para aldığını rapor etmişti. Rapora göre, 9 Ocak 1922 günü iki İngiliz subayı Türkiye Sosyalist Partisi'nin genel merkezini ziyaret etmiş ve bir sonraki grevde kullanılmak üzere H.Hilmi'ye bir miktar para vermişlerdi. (Criss, N.B., *Istanbul Under Allied Occupation, 1918-1923*, Brill, Leiden, 1999, s.88-91)

Hüseyin Hilmi'nin işgalci güçlerden para aldığını Çapanoğlu şöyle anlatıyor:

"Hilmi mütareke yıllarında oldukça büyük bir faaliyet gösterdiği halde, ona ne hükümet, ne de işgal kuvvetleri dokundu. Hilmi, kırmızı otomobilinde, azametle dolaştı. Yedi, içti, eğlendi. Ona niçin dokunmadılar? (...) Bu adamın bol bol para harcaması dikkati çekmesi lazım gelen bir olaydı. Paralar nereden geliyordu? Partinin meteliği yoktu. Öyleyse otomobil nasıl geldi? Bol bol para harcamaların

kaynağı neresiydi? Günahı söyleyenlerin boynuna, bu kaynağın İngilizler olduğu, Hilmi'nin İngiliz İntelicans Servisi hesabına çalıştığını, casusluk yaptığını iddia edenler oldu. Dođru mu? Bilmiyorum. Elimde vesika yok.” (Çapanoğlu, M.S., *Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi*, Pınar Yay., İstanbul, 1964, s.73-74).

Türkiye Sosyalist Fırkası Genel Sekreteri Fazıl Bey, Türkiye Komünist Fırkası'nın 27 Eylül 1920 günü Bak'da yapılan merkez komitesi toplantısına katıldı ve şunları anlattı: *“(Hüseyin Hilmi) Grev esnasında Kaptan Stan ile görüşüyordu. (...) İngilizlerin Hilmi'ye para vermesine sebep řu ki İngilizler böyle bir amele partisini ellerinde bulundurmak istiyorlardı. Bu da Hilmi'nin elinde olması çok doğru idi.”* (Demirel, Yücel (ev.), *TKP MK 1920-1921, Dönüř Belgeleri-1*, Tstav Yay., İstanbul, 2004, s.40-44).